

Diana OLAR

Cauzele Erla Hlynsdóttir c. Islanda și Peta Deutschland c. Germania

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Secția a IV-a

Cauza Erla Hlynsdóttir c. Islanda

Cererea nr. 43380/10

Hotărârea din 10 iulie 2012

Art. 10 din Convenție – „Libertatea de exprimare”

I. Circumstanțele cauzei

1-5. Petenta, dna Erla Hlynsdóttir, este cetățean islandez; s-a născut în 1978 și locuiește în Reykjavík. Ea este jurnalist și lucrează pentru publicația *DV*. În februarie 2009, petenta a fost contactată de un domn A, în legătură cu un material pe care acesta îl dorea publicat în *DV*. Potrivit relatării dlui A, dl B, o persoană cunoscută ca fiind violentă și ale cărei acte de violență fuseseră recent comentate în presă, l-a atacat în propriul său club de striptease, numit *Strawberries*. Domnul B ar fi procedat astfel la ordinul proprietarului unui club rival de striptease. Petenta i-a răspuns dlui A că va verifica informația și a precizat că îi va contacta atât pe dl B, pentru a asculta și versiunea acestuia, cât și pe proprietarul clubului rival de striptease. Domnul A a fost nemulțumit de răspunsul petentei și a insistat să se publice propria sa versiune a evenimentelor. Petenta a refuzat și a decis să facă cercetări în legătură cu relatarea dlui A. Ea l-a intervievat pe dl A și a înregistrat audio interviul.

6. La 26 februarie 2009, *DV* a publicat un reportaj semnat de petentă, intitulat „Bătălia Regilor Stripteasului”, pe tema acuzațiilor făcute de dl A împotriva dlui B, referitoare la pretinsul atac de la clubul de striptease *Strawberries*. Articolul a făcut trimitere la interviurile luate dlor A, B și Y.

7. Reportajul consemna relatarea dlui A, potrivit căreia în noaptea de 6 februarie 2009, dl B se afla printre clienții clubului *Strawberries*, însoțit de alți doi bărbați. El a părăsit clubul în timpul nopții, dar s-a întors chiar înainte de ora închiderii și a atacat angajații restaurantului. După acest incident, dl A a încercat să-l conducă afară. Pe neașteptate, dl B l-a atacat pe dl A și l-a lovit cu pumnul; în urma acestei altercații, dl A pretinde că și-a spart capul și că a fost rănit grav la un ochi. Dl A a raportat incidentul la poliție.

8. Reportajul preciza că dl B, al cărui interviu cu petenta a fost publicat în același material, a negat toate acuzațiile dlui A. Conform relatării dlui B, el a ieșit să se distreze, împreună cu doi prieteni, și au decis să meargă la clubul *Strawberries*. Se aflau acolo doar de puțină vreme, când dl A le-a cerut insistent să plece. Ei au refuzat, iar portarul l-a scos afară cu forța pe dl B. În timpul agitației, atât dl B, cât și dl A, au fost răniți.

9. Domnul A a înregistrat la Curtea Districtuală Reykjavík o plângere penală împotriva petentei, pentru calomnie, în care a susținut că următoarele afirmații făcute de dl B sunt calomnioase și violează art. 234, 235 și/sau 236 din Codul penal și a solicitat ca ele să fie declarate nule și neavenite, în temeiul art. 241 alin. (1):

Fragmentul 1

„El [reclamantul] a răspândit prin tot orașul zvonul că nici o persoană care se respectă nu ar veni la *Strawberries*, pentru că este frecventat de mafia lituaniană, și că eu am fost acolo luat pe sus și bătut. Nu prea înțeleg. Chiar ar trebui să se decidă dacă eu am fost bătut sau el”.

10. Reclamantul a mai susținut că următorul subtitlu echivalează cu o calomnie și că trebuie să fie declarat nul și neavenit:

Fragmentul 2

„Zvonuri despre mafie”

11. În plus, dl A a solicitat să i se acorde suma de 20.000 *krónur* (ISK) islandezi (la acea dată, aproximativ 13.850 euro), plus dobândă, cu titlu de despăgubiri pentru prejudiciul suferit, 500.000 ISK pentru a acoperi costurile de publicare în presă a hotărârii și a motivării instanței în procesul de calomnie, precum și cheltuielile de judecată.

12. În pledoariile sale din fața Curții Districtuale, petenta s-a prevalat de libertatea de exprimare garantată de art. 73 din Constituția Islandei și de art. 10 al Convenției, precum și de jurisprudența Curții. În plus, ea s-a raportat și la secțiunea 15 (2) din Legea presei nr. 57/1956, potrivit căreia autorul unei afirmații este responsabil de publicarea conținutului său. Articolul pe care l-a scris a indicat identitatea autorului afirmațiilor litigioase, iar transcrierile interviului au demonstrat că aceste afirmații au fost citate din autorul lor individualizat, dl B. Prin urmare, petenta nu putea fi considerată autor al afirmațiilor criticate. În ceea ce privește al doilea subtitlu, ea a subliniat că nu a făcut decât să parafrazeze remarcile dlui B.

13. Petenta a contestat și caracterul calomnios al Fragmentului 1. Prima parte a aceluși comentariu consta în relatarea dlui B, potrivit căreia însuși reclamantul a răspândit zvonul că nici o persoană care se respectă nu vine la clubul *Strawberries*, pentru că este frecventat de mafia lituaniană. Observația dlui B nu este o afirmație în sensul că *Strawberries* este frecventat de mafia lituaniană, ci că dl A a dorit răspândirea acestui zvon. De fapt, din interviu reieșea în mod clar că cei intervievați de petentă nu credeau că vreun lituanian frecventează clubul, ci doar că acesta a fost un zvon fals pe care reclamantul a dorit să-l răspândească în oraș. Atunci când se analizează afirmația în adevăratul ei context, este limpede că ea nu conține nici o remarcă a dlui B, care să indice că reclamantul ar fi fost implicat într-un comportament ilicit. Indiferent ce s-ar fi spus despre acțiunile mafiei, comentariul nu făcea nici o afirmație cu privire la activitățile reclamantului, care să poată fi corelate cu mafia. În mod evident, reclamantul nu a fost acuzat de asemenea fapte penale. Prin urmare, nu există nici un temei pentru a se considera că acel comentariu intră în câmpul de aplicare al dispozițiilor Codului penal referitoare la protecția reputației. În plus, cuvântul „mafie” nu are un sens definit în limba islandeză.

14. În ceea ce privește a doua parte a comentariului, dl B a afirmat că dl A răspândea zvonul potrivit căruia dl B ar fi fost luat pe sus și bătut în clubul *Strawberries*. Așa cum se poate deduce din interviu și din remarcă în sine, nu s-a afirmat nicăieri că reclamantul l-a bătut pe dl B sau pe oricine altcineva. Totuși, interviul și observația de mai sus afirmă că reclamantul a povestit în numeroase cercuri că dl B a fost bătut în club. Această afirmație este

adevărată, pentru că dl B a fost implicat într-o bătaie în club, iar reclamantul a avut inițiativa de a contacta *DV* și a oferit informații referitoare la acel incident.

15. În fine, petenta a subliniat că întregul conflict își are originea în propria inițiativă a dlui A de a-i fi publicată povestea. Ar fi fost rezonabil ca el să se aștepte la publicarea unor informații despre ambele versiuni ale evenimentelor, precum și la faptul că persoana împotriva căreia a formulat acuzații grave ar putea avea o versiune diferită.

16. Printr-o hotărâre din 21 decembrie 2009, Curtea Districtuală s-a pronunțat în favoarea reclamantului, dl A, și împotriva petentei, cu următoarea motivare: „Pârâta își întemeiază cererea de achitare, în principal, pe absența implicării, întrucât afirmațiile au fost citate cuvânt cu cuvânt din autorul lor individualizat [dl B].

Pârâta a recunoscut în fața instanței că a scris acel articol și a precizat că se consideră autoarea subtitlului criticat.

Potrivit unei înregistrări audio a interviului [luat de petentă dlui B], afirmația contestată [a dlui B] este formulată astfel: «El răspândește zvonuri despre asta, peste tot în oraș. Că de fapt, vedeți, nici o persoană care se respectă nu intră în *Strawberries*. Pentru că este frecventat de mafia lituaniană, și că eu, știți, am fost luat pe sus și bătut acolo». Articolul petentei conține o ușoară modificare a formulării, dar ea nu afectează conținutul, ci constă doar în eludarea cuvintelor de accentuare, «vedeți» și «știți». Afirmația a fost publicată între ghilimele.

Având în vedere hotărârea Curții Supreme din cauza nr. 328/2008, se constată că [petenta] este autoarea articolului și a subtitlului, în sensul art. 15 alin. (2) din Legea presei nr. 57/1956, indiferent dacă dl B poate fi considerat, de asemenea, autor al observațiilor citate *verbatim* după spusele lui, iar [petenta] este responsabilă pentru comentariile redade, precum și pentru subtitluri.

Este clar că, indiferent cine l-a inițiat, interviul reclamantului [dl A] a fost luat cu acordul său, chiar dacă nu a fost mulțumit de articol atunci când a apărut în ziarul în care au fost publicate și opiniile altor persoane, exprimate în interviuri luate de către [petentă]. În interviu, reclamantul a formulat diferite acuzații [la adresa dlui B]. Trebuie să fi înțeles că afirmațiile lui îi vor fi arătate persoanei vizate și că acestei persoane i se va oferi posibilitatea să-și prezinte propria versiune a evenimentelor. Cuvintele pe care autoarea articolului le-a citat în mod direct [de la autorul lor, dl B] și care au provocat acțiunea reclamantului, încearcă să creeze cititorilor impresia că acesta este liderul unei organizații criminale internaționale. Jurnalista nu a probat, sau nu a încercat să demonstreze, că afirmația care a redat cuvintele [dlui B] este adevărată. Afirmația conține o insinuație calomnioasă (...) și, în conformitate cu pretenția reclamantului, trebuie să fie declarată nulă și neavenită, la fel ca și subtitlul «Zvonuri despre mafie» (...).

Prin afirmațiile declarate nule și neavenite, [petenta] a lezat în mod ilicit onoarea reclamantului. Ca atare, ea este obligată să-i plătească acestuia daune morale, în conformitate cu secțiunea 26 alin. (1) din Legea nr. 50/1993 privind compensarea prejudiciilor. În prezenta cauză, se apreciază că suma de 200.000 ISK (la acea dată, aproximativ 1.100 euro) reprezintă un grad rezonabil de compensare. (...)

Referitor la art. 239 din Legea nr. 19/1940, se respinge solicitarea reclamantului de a dispune pedepsirea [petentei].

Se constată că reclamantul este îndreptățit la rambursarea cheltuielilor pe care le presupune publicarea motivelor și a dispozitivului hotărârii, așa cum pretinde art. 241 alin. (2) din Codul penal. În susținerea pretențiilor sale, reclamantul nu a prezentat nimic referitor la cuantumul sumei solicitate și nici nu a formulat argumente în acest sens. Prin urmare,

problema va fi rezolvată pe baza propriei evaluări a instanței, iar suma de 150.000 ISK este considerată rezonabilă.

Pentru considerentele de mai sus [petenta] este obligată să-i achite reclamantului cheltuielile de judecată, care pot fi evaluate în mod rezonabil la valoarea de 350.000 (cu TVA)”.

17. Petenta a formulat apel împotriva acestei hotărâri, la Curtea Supremă a Islandei. La 25 martie 2010, instanța supremă i-a refuzat însă dreptul la apel, pe motiv că valoarea pe care o are obiectul cererii din apel (cheltuielile de judecată nefiind relevante) nu atinge pragul minim prevăzut de lege pentru apel, iar cauza petentei nu prezintă circumstanțe speciale care să-i permită ocolirea acestor exigențe.

II. 18-22. Dreptul intern relevant cuprinde dispoziții ale următoarelor acte normative: Constituția Republicii Islanda (consacrarea libertății de exprimare), Codul penal (incriminarea calomniei), Legea nr. 50/1993 privind răspunderea civilă, Legea presei (nr. 57/1996), Codul de Etică al Asociației Jurnaliștilor Islandezi.

III. În drept. Pretinsa violare a art. 10 din Convenție.

23-24. Petenta a susținut că hotărârea Curții Districtuale din 21 decembrie 2009, pe care Curtea Supremă nu i-a permis să o atace cu apel, a reprezentat o ingerință în dreptul ei la libertatea de exprimare, care nu era „necesară într-o societate democratică” și care a violat art. 10 din Convenție. În pasajele sale relevante pentru prezenta cauză, art. 10 prevede următoarele: „1. Orice persoană are dreptul la libertate de exprimare. Acest drept include libertatea de opinie și de a primi sau a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. (...)”

2. Exercitarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege care, într-o societate democratică (...) pentru protecția reputației sau a drepturilor altora (...)”.

A. Admisibilitate

25. Curtea a constatat că plângerea nu este în mod manifest nefondată, în sensul art. 35 §3 din Convenție și că nu există nici un alt temei care să o facă inadmisibilă. Prin urmare, ea trebuie declarată admisibilă.

B. Fond

26. Curtea a apreciat că măsura de care s-a plâns petenta constituie o „ingerință din partea [unei] autorități publice” în dreptul la libertatea de exprimare, așa cum este garantat de art. 10 §1 din Convenție.

27. Ingerința a avut ca temei juridic art. 235 și 241 alin. (1) din Codul penal, secțiunea 15 alin. (2) din Legea presei și secțiunea 26 alin. (1) din Legea privind răspunderea civilă, fiind așadar „prevăzută de lege”, în sensul art. 10 §2 din Convenție.

28. Curtea a reținut că, pe parcursul procedurilor derulate în fața sa, petenta a adăugat, referitor la criteriul de mai sus – „prevăzută de lege” –, ideea că prin sancționarea ei pentru afirmațiile invocate, în calitate de „autor”, Curtea Districtuală a aplicat dreptul intern într-o manieră lipsită de predictibilitate. Cu alte cuvinte, petenta nu a contestat temeiul legal al ingerinței, potrivit dreptului islandez, ci a criticat calitatea legii interne, raportat la exigența

predictibilității, așa cum rezultă ea din interpretarea autonomă a condiției legalității, reliefată în jurisprudența Curții. Totuși, Curtea nu a considerat necesar să se pronunțe asupra acestui aspect, care se referă la o chestiune distinctă și pe care petenta a invocat-o pentru prima dată la 13 aprilie 2011.

29-30. Curtea a admis că ingerința urmărea un scop legitim, acela de a proteja „reputația și drepturile altora”. Prin urmare, ea a analizat dacă ingerința era „necesară într-o societate democratică”.

1. Argumentele părților

31. **Petenta** a contestat faptul că textele litigioase ar putea fi interpretate ca o afirmație în sensul că dl A ar conduce o organizație criminală internațională. Curtea Districtuală nu a ajuns la concluzia că observațiile petentei exprimă o stare de fapt, ci doar că ele ar putea fi percepute de către cititori ca o afirmație, în sensul că dl A conduce o organizație criminală internațională.

32. Nici petenta și nici celaltă persoană interviuată nu au fost de părere și nu au încercat să susțină că dl A ar fi liderul mafiei lituaniene în Islanda. De fapt, articolul litigios nu s-a referit la dl A decât în calitatea sa de proprietar al clubului *Strawberries*. Pretinsele zvonuri false pe care se spune că le-ar fi răspândit dl A, potrivit cărora clubul de noapte era frecventat de mafia lituanienă, nu conțineau nici o afirmație factuală, potrivit căreia el ar fi liderul acelei organizații. Nu s-a dovedit, și nici măcar nu se știa, dacă vreun membru al mafiei lituaniene, presupunând că ar exista o asemenea organizație, a fost prezent în club sau a vizitat vreodată Islanda.

33. Prin faptul că i s-a cerut să prezinte probe solide pentru a dovedi afirmațiile contestate, petenta a fost pusă în fața unei sarcini nerezonabile, dacă nu chiar imposibile¹.

34. Petenta s-a opus cu vehemență argumentului formulat de Guvern, potrivit căruia textele criticate nu erau o contribuție necesară la o dezbatere publică asupra unei probleme sociale. Funcționarea cluburilor de striptease a fost subiect al dezbaterii publice pentru o lungă perioadă, iar controversa legată de legalizarea existenței lor a fost considerată în Islanda o problemă socială importantă. Potrivit rapoartelor oficiale, datorită activităților de natură penală asociate acestor cluburi, poliția din Islanda a fost împotriva existenței lor. La un moment dat, poliția a făcut un raid la clubul de noapte *Strawberries*, condus de dl A, și l-a închis temporar. În cele din urmă, după o dezbatere publică de durată, care s-a desfășurat inclusiv în Parlament, în Islanda au fost interzise cluburile de noapte.

35. Articolul petentei a contribuit la această dezbatere. Așa cum a demonstrat prin diferite probe, între proprietarii cluburilor rivale de striptease au avut loc conflicte frecvente. Într-un interviu anterior acordat aceleiași publicații, dl A a declarat că a fost bătut cu o bătă de baseball și l-a învinuit pe concurentul lui de organizarea atacului. Odată, s-a întâmplat ca cei doi să se ia la bătaie și au fost trase focuri de armă. În acel articol, dl A l-a acuzat pe concurentul său că l-a trimis pe dl B, „un individ bine-cunoscut, care a fost condamnat de mai multe ori pentru diferite acte de violență”, împreună cu alte două persoane, ca să creeze probleme. În final, s-a ajuns la bătaie. Lupta continuă dintre aceste două personaje a fost principalul subiect din articolul petentei. În replică față de atacurile verbale ale dlui A, dl B a prezentat propria lui versiune a faptelor. Petenta a apreciat că interviul viza o problemă de serioasă preocupare publică și care a fost un subiect al dezbaterii publice.

¹ *Thorgeir Thorgeirson c. Islanda*, 25 iunie 1992, §65, Seria A, nr. 239.

36. În plus, petenta a subliniat că și problema referitoare la prezența în țară a mafiei lituaniene este de mare importanță și trebuie să fie deschisă dezbaterii libere.

37. În plus, reportajul s-a bazat pe o sursă de încredere, relatarea unui martor ocular, și ambele părți au fost intervievate. Nu există nici un indiciu că petenta ar fi acționat cu rea-credință, împotriva dlui A, sau că ar fi violat etica jurnalistică. Afirmările publicate nu au fost nici ele excesive sau înșelătoare. Cauza nu a ajuns în fața Comitetului de Etică al Asociației Presei din Islanda („IPA”). De fapt, IPA și-a exprimat în mod deschis obiecțiile față de condamnarea jurnaliștilor pentru publicarea unor afirmații făcute de alte persoane, mai ales în probleme de interes public. Petenta a subliniat că interviul făcea parte dintr-o dezbatere publică aflate în desfășurare, referitoare la legalizarea funcționării cluburilor de striptease. Dlui A i s-a dat șansa să comenteze subiectul; în acest sens, el a formulat acuzații împotriva dlui B, care a răspuns la observațiile lui.

38. Petenta a invocat cauza *Selistö c. Finlanda*² și a invitat Curtea să analizeze dacă dl A, care avea o afacere și o reputație extrem de controversate, a avut un asemenea interes în a-și proteja reputația, încât să poată prevala asupra interesului pe care îl implică dezbaterea unei probleme importante, de legitimă preocupare publică.

39. Petenta a fost sancționată pentru calomnierea dlui A, pur și simplu pe motiv că s-ar putea ca unii cititori ai ziarului să fi înțeles, din afirmațiile dlui B, că dl A este liderul mafiei lituaniene, și pentru că ea nu a putut prezenta probe care să susțină această afirmație. Prin urmare, petenta a fost privată, ca persoană și ca jurnalist, de dreptul ei de a disemina informații importante, de interes public. Hotărârea Curții Districtuale a determinat o violare a dreptului ei la libertatea de exprimare și a libertății jurnalistice, raportat la art. 10 din Convenție.

40. Domnul A a demarat proceduri judiciare pentru calomnie împotriva petentei doar cu scopul de a o constrânge să suporte un proces costisitor și pentru a transmite presei mesajul să nu mai publice informații despre cluburile de striptease. Deși știa că interviul a fost înregistrat audio, el a ales în mod deliberat să nu se îndrepte împotriva dlui B, autorul afirmațiilor litigioase. De altfel, avocatul dlui B a cerut și a primit o copie a înregistrării audio, înainte de inițierea procedurilor judiciare împotriva petentei.

41. **Guvernul** a subliniat că instanțele islandeze interpretează art. 73 din Constituția Islandei pe baza unor standarde similare celor pe care le aplică Cătea Europeană, atunci când interpretează art. 10 al Convenției.

42. Pe de altă parte, așa cum a constatat și Curtea Districtuală, comentariile care au violat drepturile dlui A erau mai curând afirmații factuale decât judecăți de valoare. Această abordare se armonizează cu jurisprudența Curții Europene.

43. De vreme ce afirmațiile că dl. A a fost implicat în activități criminale au fost prezentate ca fiind chestiuni de fapt, instanțele islandeze aveau o marjă de apreciere mai largă pentru restrângerea libertății de exprimare, decât în cazul în care acele afirmații ar fi fost simple judecăți de valoare.

44. Guvernul a subliniat că subiectul articolului semnat de petentă nu avea legătură cu o problemă socială importantă, care să impună o dezbatere publică liberă. Afirmările false potrivit cărora dl A ar fi implicat în activități criminale nu au fost formulate în contextul unei debaterii publice aflate în desfășurare, cu privire la o problemă de interes public. Deși petenta a încercat să-și plaseze articolele în contextul discuțiilor referitoare la cluburile de striptease, și cu toate că proprietarii unor astfel de cluburi erau implicați într-un conflict intern, Guvernul

² *Selistö c. Finlanda*, nr. 56767/00, 16 noiembrie 2004.

a susținut că afirmațiile false și observațiile personale formulate împotriva dlui A, privind participarea lui la crima organizată, nu au transmis nici un mesaj de interes public.

45. În plus, dl A nu se afla într-o poziție care să-l oblige să suporte o critică mai dură decât alte persoane. El nu era implicat în politică, nu deținea funcții publice și nu putea fi considerat o persoană publică sau notorie în societatea islandeză. De asemenea, natura afacerii sale, de tip restaurant, nu era de natură să justifice, în cazul lui, o condamnare publică mai severă.

46. Guvernul nu a contestat că activitatea criminală și posibila legătură dintre cluburile de noapte, prostituție și chiar trafic de ființe umane, sunt probleme de mare interes public. Totuși, dezbateră publică din societatea islandeză, referitoare la astfel de probleme, nu obligă o persoană care deține în mod legal un club de noapte să tolereze publicarea unor afirmații eronate, fără un temei factual, potrivit cărora ar fi fost implicată într-o faptă penală. Nu s-a dovedit că dl A, sau clubul lui, au fost cercetați de poliție pentru activități criminale precum prostituția, crima organizată sau alte asemenea fapte penale. El ar trebui să beneficieze de aceeași protecție a vieții private ca orice altă persoană.

47. Potrivit petentei, faptul că dl A era deja un personaj foarte controversat, care avea legături cu diferite persoane controversate, îi conferea acesteia, în calitatea ei de jurnalist, o libertate de exprimare mai largă cu privire la publicarea afirmațiilor acuzatoare, decât dacă ar fi fost vorba de alte persoane particulare. Guvernul a contestat aceste argumente și a subliniat că nici un principiu de acest gen nu se poate desprinde din jurisprudența Curții. De asemenea, „personajele foarte controversate” nu corespund vreunei categorii de persoane pentru care viața privată și reputația să merite mai puțină protecție împotriva violărilor din partea presei.

48. În plus, dlui A nu i s-a oferit posibilitatea să comenteze acele afirmații. Prin urmare, atitudinea petentei față de dl A pune sub semnul îndoielii faptul că petenta a acționat cu bună-credință și în mod responsabil.

49-50. Guvernul a subliniat că afirmațiile litigioase au fost publicate fără ca petenta să fi verificat dacă ele aveau un temei factual. În plus, Guvernul a invocat hotărârea Curții din cauza *Ruokanen at alii c. Finlanda*³ și a susținut că dl A trebuie să beneficieze de prezumția de nevinovăție, în temeiul art. 6 §2 din Convenție.

51. Petenta nu a respectat obligațiile atașate jurnalismului, pe care Curtea le-a identificat în jurisprudența sa, iar în circumstanțele cauzei i se poate reproșa neglijența. Ea nu a verificat și nu a putut să probeze afirmațiile false referitoare la dl A. Când a înțeles că nu poate găsi un temei factual pentru afirmațiile făcute de dl B împotriva dlui A, ea ar fi trebuit să formuleze corespunzător comentariile dlui B. Guvernul a invocat și art. 3 din Codul de Etică al Asociației Jurnaliștilor Islandezi.

52. Dacă s-ar admite că un jurnalist poate fi exonerat de obligația de a verifica afirmațiile făcute de sursele sale, pur și simplu prin publicarea lor ca citate directe, acest lucru ar submina un principiu important, potrivit căruia jurnaliștii trebuie să aibă grijă aunci când adună, utilizează și își prezintă materialul.

53. Prin urmare, Guvernul a contestat argumentul potrivit căruia independența presei ar fi subminată dacă petenta ar răspunde pentru citarea afirmațiilor făcute de terți. Într-adevăr, presei îi revine rolul și dreptul de a disemina informații și opinii personale; dar aceasta, cu condiția ca utilizarea, prezentarea și contextul publicării unor asemenea informații să respecte exigențele jurnalismului responsabil. În prezenta cauză, petenta nu a respectat aceste exigențe.

³ *Ruokanen at alii c. Finlanda*, nr. 45130/06, §48, 6 aprilie 2010.

54. În opinia Guvernului, restrângerea invocată a exercițiului libertății de exprimare a petentei corespunde unei nevoi sociale stringente și a fost justificată de argumente relevante și suficiente. De vreme ce petenta a publicat afirmații false, potrivit cărora dl A ar fi participat la activități criminale, se aflau în joc drepturi individuale importante, la intimitatea persoanei, cum sunt dreptul la viață privată, la onoare și la reputație. Atunci când, în limitele marjei de apreciere, instanțele naționale încearcă să atingă un just echilibru între interese concurente, ele consideră că obligația pozitivă a statului reclamat de a proteja prin lege aceste drepturi individuale constituie un interes public important.

55. În fine, măsurile luate au fost proporționale scopului legitim urmărit. Compensația pe care petenta a fost obligată să o achite este într-un tot conformă cu practica națională consolidată și nu a fost deosebit de oneroasă.

56. **Curtea** a reluat pasaje din hotărârea sa pronunțată în cauza *Pedersen și Baadsgaard c. Danemarca*⁴, unde a rezumat *principiile generale reliefate în jurisprudența sa*: „68. Testul «necesității într-o societate democratică» îi pretinde Curții să verifice dacă ingerința invocată corespunde unei «nevoi sociale stringente». Statele Părți beneficiază de o anumită marjă de apreciere pentru a stabili existența unei asemenea nevoi, dar aprecierea lor este dublată de un control european, care vizează atât legea, cât și hotărârile care o aplică, inclusiv atunci când aceste hotărâri provin de la o instanță independentă. Curtea are deci competența de a decide în ultimă instanță dacă o «restricție» se conciliază cu libertatea de exprimare protejată de art. 10⁵.

69. Atunci când își exercită controlul, sarcina Curții nu este aceea de a se substitui instanțelor naționale competente, ci de a verifica, din perspectiva art. 10, deciziile pe care le-au pronunțat acestea în virtutea puterii lor de apreciere⁶. Curtea nu trebuie să se limiteze însă la a cerceta dacă statul reclamat s-a folosit de această putere cu bună-credință, cu grijă și în mod rezonabil; ea trebuie să evalueze ingerința litigioasă în perspectiva de ansamblu a cauzei, care include comentariile făcute la adresa petenților și contextul în care s-au formulat ele⁷.

70. În concret, Curtea trebuie să stabilească dacă motivele invocate de autoritățile naționale pentru a justifica ingerința sunt «relevante și suficiente» și dacă măsura luată a fost «proporțională scopului legitim urmărit»⁸. Procedând astfel, Curtea trebuie să se asigure că autoritățile naționale s-au întemeiat pe o evaluare rezonabilă a faptelor relevante și că au aplicat standarde conforme principiilor exprimate în art. 10⁹.

57. Curtea amintește că libertatea de exprimare nu se referă doar la „informații” sau „idei” care sunt receptate în mod favorabil sau care sunt considerate inofensive ori indiferente, ci și la cele care offensează, șochează, ori deranjează. Așa cum prevede art. 10, libertatea de exprimare poate fi supusă unor excepții, dar excepțiile trebuie să fie interpretate strict, iar necesitatea oricărei restrângeri trebuie stabilită în mod convingător¹⁰.

⁴ *Pedersen și Baadsgaard c. Danemarca* [MC], nr. 49017/99, CEDO 2004-XI.

⁵ A se vedea, *inter alia*, *Perna c. Italia* [MC], nr. 48898/99, §39, CEDO 2003-V, și *Association Ekin c. Franța*, nr. 39288/98, §56, CEDO 2001-VIII.

⁶ *Fressoz și Roire c. Franța* [MC], nr. 29183/95, §45, CEDO 1999-I.

⁷ *News Verlags GmbH & Co. KG c. Austria*, nr. 31457/96, §52, CEDO 2000-I.

⁸ *Chauvy et alii c. Franța*, nr. 64915/01, §70, CEDO 2004-VI.

⁹ A se vedea, *inter alia*, *Zana c. Turcia*, hotărârea din 25 noiembrie 1997, Reports 1997-VII, p. 2547-48, §51.

¹⁰ A se vedea, *inter alia*, *Jersild c. Danemarca*, hotărârea din 23 septembrie 1994, Seria A, nr. 298, p. 23-24, §31; *Janowski c. Polonia* [MC], nr. 25716/94, §30, CEDO 1999-I; *Nilsen și Johnsen c. Norvegia* [MC], nr. 23118/93, §43, CEDO 1999-VIII; *Lindon, Otchakovsky-Laurens și July c. Franța* [MC], nr. 21279/02 și 36448/02, §45, CEDO 2007-IV.

58. Într-o hotărâre pronunțată recent, în cauza *Axel Springer AG c. Germania*¹¹, Curtea a reamintit că dreptul la protecția reputației este protejat de art. 8 al Convenției, ca element al dreptului la respectul vieții private¹². Totuși, așa cum se sublinia în acea hotărâre, pentru ca art. 8 să producă efecte, atacul asupra reputației unei persoane trebuie să atingă un anumit nivel de gravitate și să fie susceptibil să afecteze dreptul la respectarea vieții private¹³.

59. În prezenta cauză, un factor central pentru decizia Curții este funcția esențială a presei într-o societate democratică. Cu toate că presa nu trebuie să depășească anumite limite, mai ales cele privind respectul reputației și a drepturilor altora și necesitatea de a preveni dezvăluirea unor informații confidențiale, totuși, datoria ei este aceea de a răspândi – într-o manieră conformă cu obligațiile și cu responsabilitățile sale – informații și idei referitoare la probleme de interes public. Nu doar că presa are sarcina de a răspândi astfel de informații și idei: și publicul are dreptul să le primească. În plus, Curtea este conștientă de faptul că libertatea jurnalistică include și un eventual grad de exagerare, sau chiar de provocare. În cauze ca aceasta, limitele marjei naționale de apreciere sunt date de interesul societății democratice de a permite presei să-și exercite rolul ei vital de „câine de pază” și să răspândească informații de interes public¹⁴.

60. Curtea aplică *în cauză* aceste principii. Ea reține că petenta a fost condamnată pentru afirmații calomnioase, ca urmare a relatării dlui B și a subtitlurilor din Fragmentele 1 și 2:

Fragmentul 1

„El [reclamantul] a răspândit prin tot orașul zvonul că nici o persoană care se respectă nu ar veni la *Strawberries*, pentru că este frecventat de mafia lituaniană, și că eu am fost acolo luat pe sus și bătut. Nu prea înțeleg. Chiar ar trebui să se decidă dacă eu am fost bătut sau el”.

Fragmentul 2

„Zvonuri despre mafie”

61. În sentința sa din 21 decembrie 2009, Curtea Districtuală a stabilit că afirmațiile de mai sus ar crea cititorilor impresia că dl A este „liderul unei organizații internaționale criminale”. Întrucât petenta nu a probat și nu a încercat să demonstreze realitatea acestei *insinuări*, ea a fost trasă la răspundere în temeiul art. 235 din Codul penal, iar afirmațiile sale au fost declarate nule și neavenite. La 25 martie 2010, Curtea Supremă i-a refuzat petentei dreptul de a formula apel împotriva hotărârii pronunțate de Curtea Districtuală.

62. Curtea reține că semnificația defăimătoare atribuită de Curtea Districtuală afirmațiilor petentei nu a fost dedusă din termenii expliciți ci, s-ar părea, din sensul general al textului

¹¹ *Axel Springer AG c. Germania* [MC], nr. 39954/08, §83, 7 februarie 2012.

¹² *Chauvy et alii c. Franța*, nr. 64915/01, §70, CEDO 2004-VI; *Cumpănă și Mazăre c. România* [MC], nr. 33348/96, §91, CEDO 2004-XI; *Pfeifer c. Austria*, nr. 12556/03, §35, 15 noiembrie 2007; *Polanco Torres și Movilla Polanco c. Spania*, nr. 34147/06, §40, 21 septembrie 2010.

¹³ A se vedea și *A. c. Norvegia*, nr. 28070/06, §64, 9 aprilie 2009 și *Sidabras și Džiutas c. Lituania*, nr. 55480/00 și 59330/00, §49, CEDO 2004-VIII.

¹⁴ A se vedea *Bladet Tromsø și Stensaas c. Norvegia* [MC], nr. 21980/93, §§59 și 62, CEDO 1999-III; *Tønsges Blad A.S. și Haukom c. Norvegia*, nr. 510/04, §82, 1 martie 2007, cu trimiterile aferente.

litigios. Totuși, nu este clar dacă aceste afirmații au avut ca element comun¹⁵ sugestia că dl A este „liderul unei organizații internaționale criminale”. Cuvintele „este frecventat de mafia lituaniană” pot fi ușor înțelese ca semnificând prezența în club a persoanelor denumite astfel. Curtea Districtuală nu a explicat modul în care cuvintele folosite în textul articolului, mai ales expresia „mafia lituaniană”, ar fi putut să-i creeze cititorului impresia că se face referire la „o organizație internațională criminală”. Ea nu a explicat nici raționamentul concluziei potrivit căreia afirmațiile litigioase pot fi percepute de un cititor ordinar în sensul că dl A este „liderul” unei „organizații criminale internaționale” sau, mai mult chiar, că este implicat în așa-numita „mafie lituaniană”. În absența unor astfel de explicații, analiza Curții Districtuale referitoare la elementele calomniei pare neconvingătoare și lasă loc de dubiu cu privire la relevanța considerentelor sale pentru scopul legitim al protejării drepturilor și a reputației dlui A.

63. În orice caz, chiar presupunând că au existat motive relevante pentru scopul menționat mai sus, Curtea nu a fost convinsă că ele sunt și suficiente, având în vedere argumentele expuse în paragrafele 69-71 din hotărârea ei pronunțată în cauza *Björk Eiðsdóttir c. Islanda*¹⁶.

64. Curtea nu a fost convinsă nici de argumentul Guvernului potrivit căruia „subiectul” articolului scris de petentă și afirmațiile litigioase nu vizau o problemă socială importantă și nu erau o contribuție necesară la o dezbatere publică în desfășurare. Legătura unui articol cu o problemă de interes public trebuie analizată pe baza unei evaluări mai largi a subiectului și în funcție de contextul articolului publicat¹⁷. În opinia Curții, articolul încerca să aducă lămuriri cu privire la producerea unor ciociri violente între proprietarii cluburilor rivale de striptease și trebuie privit în contextul mai larg al dezbaterii publice din presa scrisă și televizată islandică, referitoare la înăsprirea reglementărilor privind cluburile de striptease sau la interzicerea lor totală, o dezbatere care se derula deja de ceva vreme, la data când petenta și-a publicat articolul¹⁸. Nu există nici un dubiu că articolul petentei, privit în ansamblu, era legat de o problemă mai largă, de interes public legitim în Islanda. Din motivarea Curții Districtuale nu se poate deduce însă că acest considerent ar fi avut vreo relevanță în evaluarea cauzei.

65. Având în vedere natura particulară a afacerii sale și preocuparea publică legitimă față de existența și funcționarea cluburilor de striptease, Curtea apreciază că dl A a intrat inevitabil și în mod conștient în zona publică și s-a expus unei examinări minuțioase a acțiunilor sale. Prin urmare, limitele criticii acceptabile trebuie să fie mai largi decât în cazul unei persoane private¹⁹.

66. Curtea Districtuală nu s-a pronunțat nici cu privire la calificarea *insinuării* invocate, ca afirmație factuală sau ca judecată de valoare, ci a precizat doar că „jurnalista nu a probat, sau nu a încercat să demonstreze, că afirmația care a redat cuvintele [dlui B] este adevărată”. În opinia instanței europene, aceasta trebuie privită ca o observație factuală; Curtea Districtuală a dedus însă *insinuarea* criticată dintr-o serie de afirmații diferite, dintre care unele erau opinii sau judecăți de valoare ale dlui B („a răspândit prin tot orașul zvonul că nici o persoană care se respectă nu ar veni la *Strawberries*, pentru că...”, „Chiar ar trebui să se decidă dacă eu am fost bătut sau el”), iar altele erau afirmații factuale propriu-zise [„este frecventat de mafia

¹⁵ A se vedea *Bergens Tidende et alii c. Norvegia*, nr. 26132/95, §56, CEDO 2000-IV.

¹⁶ *Björk Eiðsdóttir c. Islanda*, nr. 46443/09 (hotărârea a fost pronunțată concomitent cu cea din prezenta cauză).

¹⁷ A se vedea *Tønsebergs Blad A.S. și Haukom c. Norvegia*, nr. 510/04, §87, 1 martie 2007.

¹⁸ A se vedea *Björk Eiðsdóttir*, cit. supra, §§6-10 și 64.

¹⁹ A se vedea, *mutatis mutandis*, *Steel și Morris c. Regatul Unit*, nr. 68416/01, §94, CEDO 2005-II; *Timput Info-Magazin și Anghel c. Moldova*, nr. 42864/05, §34, 27 noiembrie 2007.

lituaniană și (...) am fost luat pe sus și bătut acolo”, „Zvonuri despre mafie”]. Acestea din urmă erau destul de vagi și, într-o anumită măsură, se putea spune că ele conțin o urmă de opinie personală. În circumstanțele particulare ale acestei cauze, Curtea consideră că afirmațiile litigioase, chiar și înțelese doar într-un sens literal îngust, erau susceptibile să aducă atingere onoarei și reputației personale a dlui A.

67. Pe de altă parte, nu s-a contestat că afirmațiile invocate nu-i aparțineau petentei înșeși, ci unei alte persoane individualizate, dl B²⁰, pe care petenta a intervievat-o după ce a ascultat versiunea dlui A. Așa cum rezultă din constatările Curții Districtuale, citatele din Fragmentul 1 au reprodus, cu câteva greșeli neimportante, observații exprimate de dl B în interviul acordat petentei. Curtea Districtuală nu pare să fi analizat diferit nici Fragmentul 2. Instanța europeană a apreciat că nu există motive pentru a proceda altfel și a considerat că este suficient de clar faptul că subtitlul din Fragmentul 2 nu face decât să reproducă relatarea și opiniile dlui B²¹.

68. Curtea apreciază că, în măsura în care ar fi existat un interes legitim de a-l proteja pe dl A împotriva afirmațiilor calomnioase exprimate în interviu de către dl B, acest interes era apărat de prevederile dreptului islandez care îi confereau dlui A posibilitatea să formuleze o plângere pentru calomnie împotriva dlui B²². Curtea consideră semnificativ faptul că dl A a ales să inițieze proceduri judiciare pentru calomnie doar împotriva jurnalistei. Acest fapt a redus considerabil orice posibilitate a petentei de a dovedi veridicitatea afirmațiilor litigioase.

69. În acest context, Curtea are în vedere și rolul părții vătămate în cauză²³. Ea reține că, ceea ce a determinat petenta să scrie articolul a fost faptul că dl A, persoana considerată victima acuzațiilor, a contactat-o și i-a propus ca *DV* să publice propria lui relatare a incidentului violent din clubul *Strawberries*. Acea relatare, pe care petenta a acceptat să o redea în articolul ei, cuprindea acuzații grave împotriva dlui Y, proprietarul clubului rival *Goldfinger*, și împotriva dlui B, persoana despre care dl A a spus că este cunoscută ca fiind violentă și care, trimisă de dl Y, l-a atacat pe dl A în clubul său. Potrivit motivării din hotărârea Curții Districtuale, dl A trebuie să fi înțeles că afirmațiile lui îi vor fi comunicate dlui B și că acestuia i se va da posibilitatea să relateze propria lui versiune a evenimentelor. Deși Curtea Districtuală nu pare să fi ținut cont de această situație, totuși, Curtea Europeană o consideră importantă. Prin modul în care a ales să se exprime în mod public, dl A s-a expus în mod conștient criticilor și, prin urmare, ar trebui să aibă un grad mai mare de toleranță față de ele²⁴.

70. În plus, petenta nu a reprodus doar versiunea evenimentelor relatată de dnii B și Y, ci și versiunea dlui A, ceea ce înseamnă că a încercat să realizeze un echilibru în reportajul ei. Trebuie reamintit că metodele reportajului obiectiv și echilibrat pot varia considerabil; nu este rolul Curții, și nici a instanțelor naționale, să-și impună propriile păreri, față de cele ale presei, cu privire la tehnicile de reportaj care ar trebui adoptate de jurnaliști²⁵. În opinia Curții, nu există nici un argument care să justifice criticarea petentei pe motiv că nu s-a distanțat de

²⁰ A se compara cu *Ruokanen*, cit. supra, §47.

²¹ A se vedea *Thoma c. Luxemburg*, nr. 38432/97, §64, CEDO 2001-III; a se compara cu *Verdens Gang și Aase c. Norvegia* (decizie), nr. 45710/99, CEDO 2001-X.

²² A se vedea, *mutatis mutandis*, *Jersild*, cit. supra, §35.

²³ A se vedea *Nilsen și Johnsen*, cit. supra, §52-53, *Oberschlick c. Austria (nr. 2)*, 1 iulie 1997, §§31-35, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-IV.

²⁴ A se vedea *Nilsen și Johnsen*, cit. supra, §52.

²⁵ A se vedea *Jersild*, cit. supra, p. 23-25, §§31 și 34, și *Bergens Tidende et alii*, cit. supra, §57.

conținutul observațiilor formulate de dl B, cu toate că ele ar fi putut să aducă atingere reputației dlui A²⁶.

71. În acest sens, Curtea reiterează faptul că reportajele de știri care au la bază interviuri, fie ele editate sau nu, reprezintă unul dintre cele mai importante mijloace prin care presa își poate exercita rolul ei vital de „câine de pază a societății”²⁷. În plus, sancționarea unui jurnalist pentru că a participat la difuzarea unor afirmații exprimate de cineva într-un interviu ar afecta grav contribuția presei la dezbaterăa unor probleme de interes public și nu ar trebui acceptată decât atunci când există motive foarte puternice în acest sens²⁸. Cu toate că acest argument a fost, se pare, lipsit de importanță pentru Curtea Districtuală, totuși, instanța europeană nu a fost convinsă că există un astfel de motiv puternic în prezenta cauză.

72. Având în vedere considerentele arătate mai sus, în special lacunele din analiza Curții Districtuale privind afirmațiile litigioase exprimate de o altă persoană într-un interviu acordat petentei, precum și rolul părții vătămate, Curtea apreciază că, în circumstanțele particulare ale acestei cauze, jurnalista nu poate fi criticată pe motiv că nu a dovedit veridicitatea afirmațiilor publicate, și se declară convinsă că petenta a acționat cu bună-credință și cu diligența unui jurnalist responsabil, care relatează cu privire la o problemă de interes public²⁹.

73-74. Procedurile judiciare inițiate de dl A împotriva petentei s-au încheiat cu un ordin al Curții Districtuale, care declara nule și neavenite afirmațiile litigioase și stabilea în sarcina petentei obligația de a-i achita despăgubiri dlui A. Față de acest aspect, chiar și presupunând că argumentele statului reclamat ar fi relevante, Curtea apreciază că ele nu sunt suficiente pentru a demonstra că ingerința invocată a fost „necesară într-o societate democratică”. În opinia Curții, nu a existat o legătură rezonabilă de proporționalitate între măsurile aplicate de instanța internă cu privire la libertatea de exprimare a petentei și scopul legitim urmărit.

Prin urmare, Curtea decide, în unanimitate, că art. 10 din Convenție a fost violat.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Secția a V-a
Cauza *Peta Deutschland c. Germania*
Cererea nr. 43481/09
Hotărârea din 8 noiembrie 2012
Art. 10 din Convenție – „Libertatea de exprimare”

I. Circumstanțele cauzei

1-6. Asociația *PETA Deutschland* („petenta”) este ramificația germană a organizației *PETA* (Asociația persoanelor care susțin comportamentul etic față de animale). Scopurile asociației sunt, *inter alia*, cele de a preveni suferința animalelor și de a încuraja publicul să nu folosească produse obținute prin sacrificarea animalelor.

²⁶ *Thoma*, cit. supra, §64, *Standard Verlags GmbH c. Austria*, nr. 13071/03, §53, 2 noiembrie 2006.

²⁷ A se vedea *Observer și Guardian c. Regatul Unit*, 26 noiembrie 1991, §59, Seria A, nr. 216; *Jersild*, cit. supra, §35.

²⁸ A se vedea *Jersild*, cit. supra, §35.

²⁹ A se vedea, e.g., *Wizerkaniuk c. Polonia*, nr. 18990/05, §87, 5 iulie 2011.

7. Asociația petentă intenționa să înceapă în Germania, în martie 2004, o campanie publicitară cu titlul „Holocaustul în farfuria dumneavoastră”. Anterior, în Statele Unite ale Americii s-a desfășurat o campanie similară, care implica expunerea unor afișe. Fiecare afiș conținea câte o fotografie cu prizonieri din lagărele de concentrare, alături de imaginea unor animale înghesuite, crescute în ferme de exploatare, și era însoțit de un scurt text. Unul dintre afișe conținea o fotografie cu prizonieri goi și vlăguiți, dintr-un lagăr de concentrare, alături de imaginea unei turme înfometate, și purta titlul „schelete ambulante”. Alte afișe conțineau fotografia unor grămezi de cadavre umane, alături de imaginea unor porci uciși, sub titlul „umilința finală”, sau rânduri de prizonieri întinși pe paturi de lemn, alături de imaginea unor pui de găină înghesuiți în boxe, sub titlul „în ceea ce privește animalele, toată lumea ajunge nazistă”. Un alt afiș prezenta un prizonier gol, înfometat, alături de fotografia unei cirezi înfometate, și avea titlul „Holocaustul în farfuria dumneavoastră”, însoțit de textul „Între 1938 și 1945, 12 milioane de ființe umane au fost ucise în Holocaust. La fel de multe animale sunt ucise în Europa în fiecare oră, pentru a fi consumate de oameni”.

8. În martie 2004, trei persoane, P.S., C.K. și S. Korn, i-au solicitat Curții Regionale din Berlin să pronunțe un ordin judecătoresc, prin care să oblige asociația petentă să renunțe la expunerea în orice formă a șapte afișe individualizate, atât pe internet, cât și în cadrul unor expoziții publice. La acea vreme, reclamanții P.S., C.K. și S. Korn erau președintele și, respectiv, vice-președinții Consiliului Central Evreiesc din Germania. Toți au supraviețuit Holocaustului când erau copii, iar C.K. și-a pierdut atunci familia. În opinia lor, campania publicitară era ofensatoare și viola atât demnitatea lor umană cât și dreptul la imagine al persoanelor decedate, din familia lui C.K.

9. La 18 martie 2004, Curtea Regională din Berlin a emis ordinul de suspendare solicitat de reclamanți. Printr-o hotărâre din 22 aprilie 2004, aceeași instanță a confirmat ordinul de suspendare provizorie, în temeiul unor prevederi din Codul civil, din Codul penal și din Legea Fundamentală a Germaniei. Potrivit Curții Regionale, reclamanții erau afectați de afirmațiile invocate, datorită calității lor de victime ale Holocaustului.

10. Curtea Regională a mai apreciat că imaginile contestate reprezintă exprimări de opinie și, ca atare, sunt protejate de art. 5 din Legea fundamentală. Acest drept protejează exprimările de opinie chiar dacă ele sunt formulate într-un mod polemic sau ofensator. Imaginile erau deosebit de tulburătoare și au atras atenția media, pentru că fotografiile asociate pe afiș prezentau situații foarte asemănătoare, care nu se deosebeau decât prin faptul că pe o jumătate din afiș erau fotografii color ale unor animale, iar pe cealaltă jumătate erau fotografii alb-negru, ale unor persoane. Privite din perspectiva unui spectator obișnuit, afișele puneau semnul egalității între soarta animalelor fotografiate și a oamenilor prezentați pe același palier.

11. Nu exista nici un indiciu că principalul obiectiv al asociației petente ar fi fost acela de a degrada victimele Holocaustului, pentru că afișele urmăreau, în mod evident, să critice condițiile în care erau ținute animalele și să încurajeze spectatorul să reflecteze asupra acestor condiții. Prin urmare, opinia exprimată se referea la probleme de interes public și, ca atare, beneficiază de un grad de protecție mai ridicat, atunci când se evaluează interesele concurente. Totuși, în prezenta cauză, trebuia să se țină cont de faptul că prizonierii lagărelor de concentrare și victimele Holocaustului au fost așezate la același nivel cu animalele. În lumina imaginii atașate persoanei de Legea fundamentală, care plasează în centrul său demnitatea umană și se referă doar marginal la protecția animalelor, această comparație părea arbitrară, deoarece victimele Holocaustului au fost puse față în față cu suferința și cu persecuțiile la care au fost supuși, în scopul protecției animalelor. Tratamentul degradant al

prizonierilor în lagărul de concentrare a fost așadar exploatat pentru a milita în favoarea unui confort mai ridicat al găinilor ouătoare și al altor animale.

12. În fine, Curtea Regională a apreciat că soluția acestei cauze nu depinde de o evaluare a intereselor concurente, de vreme ce exprimarea opiniei a violat demnitatea umană a reclamanților. Comparația a ofensat reclamanții în calitatea lor de victime ale Holocaustului, pentru că a violat respectul demnității lor umane. Această violare a fost agravată de faptul că persoanele din fotografii erau înfățișate într-o stare extrem de vulnerabilă.

13. La 27 august 2004, Curtea de Apel din Berlin a respins apelul asociației petente.

14. La 2 decembrie 2004, în cadrul procedurilor judiciare principale, Curtea Regională din Berlin a confirmat ordinul de suspendare. În afară de motivele formulate cu ocazia emiterii ordinului de suspendare provizorie, Curtea Regională a considerat că nu este sarcina ei să stabilească, dintr-un punct de vedere filozofic sau etic, dacă suferința unor animale poate fi comparată cu suferința umană, de vreme ce Legea fundamentală așează în centrul său demnitatea umană.

15. La 25 noiembrie 2005, Curtea de Apel din Berlin a respins apelul asociației petente.

16. La 20 februarie 2009, Curtea Constituțională Federală a respins sesizarea de neconstituționalitate înregistrată de petentă. Ea a considerat că interpretarea pe care instanțele civile au atașat-o fotografiilor contestate este coerentă și respectă exigențele pe care le pretinde dreptul la liberarea de expresie.

17. Curtea Constituțională Federală a exprimat dubii cu privire la violarea demnității umane a persoanelor din fotografii sau a reclamanților, ca efect al campaniei publicitare. Fără îndoială, fotografiile înfățișau victimele Holocaustului în ipostaze foarte degradante, provocate de cei care le-au torturat. Totuși, acest lucru nu implica în mod necesar și faptul că utilizarea fotografiilor echivala cu violarea demnității umane a persoanelor prezentate. Având în vedere circumstanțele speciale ale acestei cauze, Curtea Constituțională a apreciat că campania publicitară vizată nu nega valoarea personală a victimelor Holocaustului, plasându-le la egalitate cu animalele. Chiar dacă petenta ar fi convinsă, în general, de echivalența suferinței umane și a animalelor, campania nu a încercat să înjosească, de vreme ce fotografiile nu sugerează decât faptul că suferința provocată oamenilor și animalelor este egală.

18. Curtea Constituțională Federală nu a considerat că este necesar să decidă dacă campania publicitară viola demnitatea umană a reclamanților, întrucât deciziile atacate conțineau suficiente argumente care să justifice ordinul de suspendare, independent de o violare a demnității umane a reclamanților. În concret, instanțele interne și-au întemeiat deciziile pe prezumția că Legea Fundamentală face o distincție clară între viața și demnitatea umană, pe de o parte, și interesele protejării animalelor, pe de altă parte, precum și pe argumentul potrivit căruia campania publicitară banaliza soarta victimelor Holocaustului. În plus, Curtea Constituțională a admis că acest conținut al campaniei a afectat dreptul la imagine al reclamanților. Ea a făcut trimitere la jurisprudența sa anterioară și a considerat că imaginea de sine a evreilor care trăiesc în Germania include apartenența la un grup care a ieșit în evidență prin soarta sa, precum și o obligație morală specială, pe care le-o datorează toți ceilalți, și care face parte din demnitatea lor.

19. Curtea Constituțională Federală nu a considerat necesar să retrimită cauza la instanțele inferioare, pentru a fi reexaminată, deoarece nu exista nici un indiciu că acestea ar ajunge la o concluzie diferită. În evaluarea intereselor concurente, poziția juridică a reclamanților ar putea beneficia de prioritate față de dreptul asociației petente la libertatea de exprimare, chiar fără să

se invoce o violare a demnității umane a reclamanților. Instanțele inferioare au prezentat suficiente motive care să permită această concluzie.

II. 20-21. Cadrul juridic căruia i se circumscrie plângerea cuprinde dispoziții din Legea Fundamentală Germană, din Codul civil și din Codul penal. Aceste prevederi se referă la protecția demnității umane și a libertății de exprimare, la drepturile animalelor, la condițiile emiterii unui ordin de suspendare și, respectiv, la incriminarea insultei.

III. Poziția juridică a Curții Supreme a Austriei

22. În martie 2004, asociația petentă a organizat o expoziție la Viena, unde a expus aceleași afișe care au făcut obiectul prezentei cauze. Numeroși cetățeni austrieci de origine evreiască, teoretic supraviețuitori ai Holocaustului, alții decât reclamanții din fața instanțelor germane, au adresat instanțelor austriece o cerere pentru obținerea unui ordin judecătoresc care să oblige asociația petentă să renunțe la expunerea a șapte afișe individualizate.

23. La 12 octombrie 2006, Curtea Supremă a Austriei a respins cererea reclamanților. Instanța nu s-a convins că petenții erau direct afectați de campania publicitară contestată. În orice caz, ea a considerat că acea campanie era justificată, din perspectiva dreptului la libertatea de exprimare, și a apreciat că nu înjosea prizonierii din lagărele de concentrare. În plus, potrivit Curții, în afară de faptul că ridică o problemă importantă de interes general, campania publicitară avea și efectul pozitiv de a reactiva amintirea genocidului național-socialist. Imaginile din lagărele de concentrare documentau un adevăr istoric și aminteau de crime de neînțeles, ceea ce poate fi privit ca o contribuție pozitivă în procesul de înțelegere și de analiză a istoriei. Reclamanții nu au fost afectați decât într-o mică măsură, prin insultă colectivă. Pe de altă parte, asociația petentă avea un interes legitim, de a exprima public, chiar și într-o manieră drastică, problema care o preocupa.

IV. Pretinsa violare a art. 10 din Convenție

24-25. Petenta a susținut că ordinele de suspendare emise de instanțele interne i-au violat dreptul la libertatea de exprimare, așa cum este ea protejată de art. 10 din Convenție. În pasajele sale relevante pentru prezenta cauză, art. 10 prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la libertate de exprimare. Acest drept include libertatea de opinie și de a primi sau a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. (...)”

2. Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege care, într-o societate democratică (...) pentru protecția reputației sau a drepturilor altora, (...)”.

A. Admisibilitate

26. Curtea a constatat că plângerea nu este în mod manifest nefondată, în sensul art. 35 §3 din Convenție și că nu există nici un alt temei care să o facă inadmisibilă. Prin urmare, ea trebuie declarată admisibilă.

B. Fond

27. **Asociația petentă** a susținut că hotărârea internă contestată s-a întemeiat pe o apreciere greșită a faptelor. Nu era adevărat că afișele criticate puneau semnul egalității între fotografiile Holocaustului și fotografiile cu animale din ferme de exploatare intensivă; ele nu indicau decât asemănări tulburătoare între tratamentul victimelor Holocaustului și tratamentul animalelor. Chiar dacă s-ar presupune că imaginile sugerau o egalitate între persoanele și animalele prezentate, acest lucru nu era suficient pentru a înjosi victimele Holocaustului. Potrivit convingerii asociației petente, împărtășită tot mai mult în societate, animalele trebuie privite și ele ca ființe vii.

28. Campania publicitară nu a avut nici o intenție de a degrada sau de a insulta persoanele prezentate în afișe și nu a violat vreun drept al reclamanților. Ea nu banalizat suferința și nici nu avea origine antisemită. Afișele nu îi înfățișau pe reclamanți și nici măcar nu era sigur că toate persoanele din fotografii erau de credință evreiască. Multe persoane de origine evreiască nu ar considera că o asemenea comparație le-ar viola dreptul la imagine și chiar au făcut astfel de comparații în propriile lor publicații sau au participat la planificarea inițială a campaniei. Comparațiile cu Holocaustul nu sunt ilegale și au fost utilizate pe scară largă în dezbaterile publice. Într-o decizie din 12 octombrie 2006, Curtea Supremă a Austriei a respins o cerere prin care se solicita acordarea unui ordin de suspendare, împotriva expunerii aceluiași afișe în Austria.

29. Petenta a admis că exigențele juridice privind acordarea unui ordin de suspendare erau definite de o jurisprudență consolidată a instanțelor germane. Dar aceste condiții nu au fost îndeplinite în cauză. În particular, pentru petentă nu era predictibil faptul că, în opinia instanței naționale, publicarea imaginilor contestate ar viola drepturi legate de personalitate, ale evreilor care trăiesc în Germania. Contrar susținerilor Guvernului, nu s-a stabilit în mod clar, din perspectiva dreptului german, dacă reclamanții aveau un interes în această cauză. Jurisprudența citată de Guvern s-a referit exclusiv la negarea Holocaustului și, prin urmare, nu era relevantă în cauză. În acest sens, hotărârile instanțelor interne sunt lipsite de orice teme juridic și trebuie considerate arbitrare.

30. Asociația petentă a mai susținut că ingerința în drepturile ei protejate de Convenție nu era necesară într-o societate democratică. Instanțele naționale nu au ținut cont de faptul că, potrivit jurisprudenței Curții, libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele esențiale ale societății democratice și că s-a recunoscut un nivel special de protecție în favoarea exprimărilor de opinie formulate în cadrul dezbaterilor unor subiecte de interes public. Petenta a admis că, în Germania, contextul istoric a făcut necesară aplicarea unor criterii speciale care să permită fiecărei persoane de origine evreiască să ia măsuri împotriva discriminării antisemite. Totuși, această abordare ar fi dusă prea departe dacă fiecare imagine a unei persoane de origine evreiască ar fi considerată automat o insultă colectivă.

31. Prin urmare, petenta a considerat că nici măcar nu era necesar să se realizeze un echilibru între interese concurente. Chiar dacă ar fi fost necesară atingerea unui astfel de echilibru, dreptul ei la libertatea de exprimare ar fi trebuit să prevaleze. Instanțele germane nu au cântărit interesele concurente, cu toate că obiectivele asociației petente atingeau cele mai înalte standarde etice și morale, așa cum s-a confirmat ulterior prin faptul art. 20 din Legea fundamentală germană s-a referit în mod expres la protejarea drepturilor animalelor. Din cauza suprasolicitării senzoriale provocate de reclame și de publicitate în general, asociația

petentă nu putea să atragă atenția asupra cauzei sale decât în moduri drastice. De aceea, era irelevant faptul că ea ar fi avut la dispoziție alte mijloace pentru a-și exprima opinia.

32. **Guvernul** a susținut că ordinul de suspendare a fost justificat, raportat la prevederile art. 10 §2 din Convenție. Instanțele germane au rămas în limitele marjei lor de apreciere și au atins un just echilibru între dreptul la libertatea de expresie a asociației petente și drepturile legate de personalitate, ale reclamanților.

33. Ingerința în dreptul petentei la libertate de exprimare a respectat dreptul și era necesară într-o societate democratică pentru a proteja dreptul reclamanților la demnitate umană. Jurisprudența internă consolidată a definit în mod clar condițiile emiterii unui ordin de suspendare și, conform acestora, era irelevant dacă asociația petentă a avut sau nu intenția de a viola drepturile reclamanților, legate de personalitate.

34. Ordinul de suspendare a avut scopul legitim de a proteja dreptul reclamanților la demnitate umană și era necesar într-o societate democratică pentru protejarea acestor drepturi. Instanțele interne au evaluat cu atenție interesele concurente și au ținut cont de importanța dreptului la libertatea de exprimare, într-o societate democratică.

35. Spre deosebire de situația juridică din Austria, potrivit dreptului german nu exista nici un dubiu că reclamanții, în calitate de evrei care trăiesc în Germania, se pot întemeia, în această cauză, pe drepturile lor referitoare la personalitate. Într-o hotărâre din 18 septembrie 1979³⁰, referitoare la negarea Holocaustului, Curtea Federală de Justiție a statuat că toate persoanele de origine evreiască au dreptul să invoce dreptul la demnitate umană, indiferent dacă s-au născut după dispariția Național-Socialismului sau dacă toți antecesorii lor au fost de origine evreiască. În prezenta cauză, Curtea Constituțională Federală a aplicat în mod corect aceste principii.

36. Guvernul a susținut că, având în vedere istoria Germaniei, statului reclamat trebuie să i se recunoască o largă marjă de apreciere, care să-i permită o definiție extinsă a grupului de persoane afectate. Aceasta înseamnă că este destul de greu de conceput ca o instanță germană să ajungă la aceleași concluzii ca și Curtea Supremă a Austriei. Dată fiind responsabilitatea ei istorică, Germania era datoare să se asigure că violările drepturilor legate de personalitate pot fi invocate atunci când sunt în legătură cu Holocaustul. Aproape fără excepție, persoanele din fotografii nu puteau să facă ele însele acest lucru.

37. În consecință, trebuie să se admită faptul că, potrivit Convenției, există o legătură directă suficientă între campania publicitară a petentei și drepturile legate de personalitate ale reclamanților. Prin urmare, era irelevant dacă persoanele din fotografii sau descendenții lor și-ar fi dorit emiteria un ordin de suspendare. Atentatul la adresa drepturilor legate de personalitate nu a constat în expunerea anumitor persoane în fotografii ci, mai curând, în utilizarea de către petentă a fotografiilor cu lagărele de concentrare, pentru campania ei publicitară. În plus, este irelevant dacă toate persoanele din fotografii erau de credință evreiască, pentru că Holocaustul a încercat să distrugă toți evreii care trăiau în Europa și majoritatea covârșitoare a victimelor din timpul acestei perioade aveau ascendență evreiască.

38. Potrivit Guvernului, instanțele naționale au arătat pe larg, într-o manieră relevantă, motivele pentru care au considerat că drepturile invocate de reclamanți prevalează asupra dreptului petentei la libertatea de exprimare. Ele au ținut cont, în special, de faptul că asociația petentă dorea să se exprime asupra unui subiect de interes public și că nu a încercat să umilească victimele Holocaustului sau să le banalizeze suferința. Pe de altă parte, instanțele interne au luat în considerare gravitatea violării drepturilor petenților, legate de personalitate.

³⁰ Hotărârea nr. VI ZR 140/78.

În plus, sancțiunea aplicată asociației petente nu a fost foarte severă, iar petentei i-au rămas numeroase alte posibilități prin care să-și exprime protestul împotriva creșterii animalelor în ferme de exploatare.

39. **Potrivit terților intervenienți**, campania publicitară viola în mod direct drepturile Domnului S. Korn și a celorlalți evrei care trăiesc în Germania și care erau reprezentați de Consiliul Central al Evreilor din Germania. Terții intervenienți au subliniat că jurisprudența consolidată a Curții Federale de Justiție admite faptul că evreii care trăiesc în Germania se consideră un grup individualizat prin soarta sa, față de care ceilalți au o responsabilitate morală deosebită. Prin urmare, negarea sau banalizarea genocidului evreilor în al Treilea Reich violează drepturile fiecărui membru al acestui grup. Violarea directă a drepturilor tuturor evreilor care trăiesc în Germania a fost recunoscută, de asemenea, prin intermediul unor standarde juridice și la nivel european.

40. Efectul direct asupra evreilor care trăiesc în Germania nu era condiționat de identificarea victimelor Holocaustului, din fotografiile expuse. Asemenea imagini erau, fără îndoială, un simbol al persecuției sistematice și al uciderii evreilor în Europa. Fiecare dintre cei peste de 100.000 de evrei reprezentați de Consiliul Central al Evreilor ar confirma că le-au fost violate drepturile legate de personalitate. Din susținerile asociației petente reiese cu claritate că ea nu a conștientizat sensibilitatea subiectului.

41. În ochii unui public rațional și nepărtinitor, fotografiile și textele asociate lor nu au permis decât o singură concluzie: aceea că suferința animalelor fotografiate contează exact la fel de mult ca suferința oamenilor din imaginile alăturate. În acest context, este irelevant dacă asociația petentă a intenționat sau nu să violeze dreptul la imagine și demnitatea umană a evreilor din Germania.

42. **Curtea** a reținut că nici una dintre părți nu contestă faptul că măsura suspendării a fost o „ingerință din partea (unei) autorități publice” în dreptul petentei la libertatea de exprimare, așa cum este ea garantată de art. 10 din Convenție. Curtea a împărtășit acest punct de vedere. O astfel de ingerință este contrară Convenției dacă nu satisface condițiile prevăzute în art. 10 §2. Prin urmare, trebuie analizat dacă ingerința a fost „prevăzută de lege”, dacă a avut un scop legitim, în termenii art. 10 §2, și dacă a fost „necesară într-o societate democratică” pentru atingerea scopului urmărit.

43. Curtea a constatat că ingerința a avut ca temei juridic secțiunea 823 §§1 și 2 coroborat cu secțiunea 1004 din Codul civil, și secțiunea 185 din Codul penal. De asemenea, Curtea a reținut că asociația petentă nu a contestat faptul că, potrivit jurisprudenței interne consolidate, aceste dispoziții îi recunosc unei persoane dreptul de a pretinde obligarea altcuiva să se abțină de la o acțiune care riscă să violeze drepturile celei dintâi, legate de personalitate. Fără îndoială, textele relevante îi erau accesibile asociației petente. În ceea ce privește întrebarea referitoare la corectitudinea cu care instanțele naționale au aplicat aceste prevederi, Curtea a reamintit că aplicarea și interpretarea dreptului intern revine în primul rând autorităților naționale care, prin natura lucrurilor, se află într-o poziție mai bună pentru a putea rezolva astfel de probleme³¹. Curtea a apreciat că argumentele asociației petente exprimă în primul rând dezaprobarea față de hotărârile instanțelor interne. Pentru toate aceste motive, Curtea a constatat că ingerința invocată era „prevăzută de lege”.

44. În plus, Curtea a considerat că ingerința a urmărit scopul legitim de a proteja drepturile legate de personalitate ale reclamanților și, implicit, „reputația sau drepturile altora”.

³¹ A se vedea, comparativ, *Barthold c. Germania*, 25 martie 1985, §48, Series A no. 90.

45. Prin urmare, a rămas să se stabilească dacă ingerința a fost „necesară într-o societate democratică”. În hotărârea din cauza *Pedersen și Baadsgaard c. Danemarca*³², Curtea a rezumat astfel principiile generale din jurisprudența sa:

„68. Testul «necesității într-o societate democratică» îi pretinde Curții să verifice dacă ingerința invocată corespunde unei «nevoi sociale stringente». Statele Părți beneficiază de o anumită marjă de apreciere pentru a stabili existența unei asemenea nevoi, dar aprecierea lor este dublată de un control european, care vizează atât legea, cât și hotărârile care o aplică, inclusiv atunci când aceste hotărâri provin de la o instanță independentă. Curtea are deci competența de a decide în ultimă instanță dacă o «restricție» se conciliază cu libertatea de exprimare protejată de art. 10³³.

69. Atunci când își exercită controlul, sarcina Curții nu este aceea de a se substitui instanțelor naționale competente, ci de a verifica, din perspectiva art. 10, deciziile pe care le-au pronunțat acestea în virtutea puterii lor de apreciere³⁴. Curtea nu trebuie să se limiteze însă la a cerceta dacă statul reclamat s-a folosit de această putere cu bună-credință, cu grijă și în mod rezonabil; ea trebuie să evalueze ingerința litigioasă în perspectiva de ansamblu a cauzei, care include comentariile făcute la adresa petenților și contextul în care s-au formulat ele³⁵.

70. În concret, Curtea trebuie să stabilească dacă motivele invocate de autoritățile naționale pentru a justifica ingerința sunt «relevante și suficiente» și dacă măsura luată a fost «proporțională scopului legitim urmărit»³⁶. Procedând astfel, Curtea trebuie să se asigure că autoritățile naționale s-au întemeiat pe o evaluare rezonabilă a faptelor relevante și că au aplicat standarde conforme principiilor exprimate în art. 10³⁷.

46. Curtea a reamintit că autoritățile naționale dispun de o mulțime de mijloace prin care să realizeze un just echilibru între diferitele interese concurente. Atunci când evaluează proporționalitatea unei măsuri, ele au și alte opțiuni în afară de a interzice total sau de autoriza pur și simplu exprimarea unei opinii; în concret, pot fi stabilite anumite limite cu privire la autorizare sau la interdicție. De asemenea, libertatea de exprimare nu se referă doar la „informații” sau „idei” care sunt receptate în mod favorabil sau care sunt considerate inofensive ori indiferente, ci și la cele care ofensează, șochează, ori deranjează. Așa cum prevede art. 10, libertatea de exprimare poate fi supusă unor excepții, dar ele trebuie să fie de strictă interpretare, iar necesitatea oricărei restrângeri trebuie stabilită în mod convingător³⁸. În plus, Curtea a subliniat că art. 10 §2 lasă puțin loc restricțiilor referitoare la discursul politic sau la dezbaterile unor chestiuni de interes public³⁹.

47. Revenind la circumstanțele prezentei cauze, Curtea A reținut, mai întâi, că petenta pregătea o campanie publicitară împotriva creșterii animalelor în ferme de exploatare. De

³² *Pedersen și Baadsgaard c. Danemarca* [MC], nr. 49017/99, CEDO 2004-XI.

³³ A se vedea, *inter alia*, *Perna c. Italia* [MC], nr. 48898/99, §39, CEDO 2003-V; *Association Ekin c. Franța*, nr. 39288/98, §56, CEDO 2001-VIII.

³⁴ A se vedea *Fressoz și Roire c. Franța* [MC], nr. 29183/95, §45, CEDO 1999-I.

³⁵ A se vedea *News Verlags GmbH & Co. KG c. Austria*, nr. 31457/96, §52, CEDO 2000-I.

³⁶ A se vedea *Chauvy et alii c. Franța*, nr. 64915/01, §70, CEDO 2004-VI.

³⁷ A se vedea, *inter alia*, *Zana c. Turcia*, hotărârea din 25 noiembrie 1997, Reports 1997-VII, p. 2547-48, §51.

³⁸ A se vedea *Axel Springer AG c. Germania* [MC], nr. 39954/08, §78, 7 februarie 2012, și trimiterele aferente.

³⁹ A se vedea, *inter alia*, *Ceylan c. Turcia* [MC], nr. 23556/94, §33, CEDO 1999-IV; *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) c. Elveția (nr. 2)* [MC], nr. 32772/02, §92, CEDO 2009; *Mouvement raëlien c. Elveția* [MC], nr. 16354/06, §61, 13 iulie 2012.

vreme ce avea legătură cu protecția animalelor și a mediului, ea era, incontestabil, de interes public⁴⁰. În acest context, ingerința în dreptul petentei la libertatea de exprimare nu putea fi justificată decât de motive întemeiate. Curtea a mai reținut că instanțele naționale care s-au pronunțat în cauză au analizat cu atenție dacă ordinul de suspendare ar viola dreptul petentei la libertatea de exprimare. În acest sens, instanțele interne au aplicat standardele dezvoltate de Curte, așa cum au fost descrise mai sus. Ele au admis în mod expres faptul că imaginile contestate aveau valoarea unor exprimări de opinie, protejate de dreptul la libertatea de exprimare. De asemenea, au admis că acest drept protejează expresia chiar și atunci când este formulată într-un mod polemic sau jignitor și că afișele invocate se refereau la chestiuni de interes public, întrucât urmăreau, în mod evident, să critice condițiile în care erau ținute animalele.

48. Curtea a mai reținut că, în opinia instanțelor naționale, campania publicitară nu a urmărit să înjosească prizonierii lagărelor de concentrare, de vreme ce imaginile sugerau doar că suferința provocată animalelor și oamenilor din fotografii este egală. Totuși, instanțele interne au apreciat că petenta a confruntat reclamanții cu suferința și cu persecuțiile la care au fost supuși, în scopul protecției animalelor. „Instrumentalizarea” suferinței reclamanților este cea care le-a violat drepturile referitoare la personalitate, în calitatea lor de evrei care trăiesc în Germania și de supraviețuitori ai Holocaustului. Această violare a fost agravată de faptul că victimele Holocaustului din imaginile campaniei erau prezentate într-o stare extrem vulnerabilă. Având în vedere gravitatea acestei violări, instanțele naționale au apreciat că interesul asociației petente referitor la publicarea fotografiilor trebuie sacrificat. Curtea Constituțională Federală și-a exprimat dubiile cu privire la violarea demnității umane a persoanelor din fotografii sau a reclamanților, ca efect al campaniei publicitare proiectate, dar a menținut concluzia instanțelor inferioare potrivit căreia campania banaliza soarta victimelor Holocaustului, iar violarea onoarei personale a reclamanților a fost deosebit de gravă.

49. Potrivit Curții, circumstanțele acestei cauze nu pot fi izolate de contextul istoric și social în care s-a proiectat exprimarea opiniei⁴¹. De asemenea, Curtea a apreciat că o referire la Holocaust trebuie privită și în contextul specific al trecutului german⁴² și a împărtășit punctul de vedere al Guvernului, referitor la faptul că statul german consideră că are o datorie specială față de evreii care trăiesc în Germania. Din această perspectivă, Curtea a considerat că instanțele naționale au motivat suficient și într-o manieră relevantă acordarea ordinului de suspendare a expunerii afișelor. Iar această soluție nu este discutabilă pe motiv că instanțele altor jurisdicții ar putea aborda diferit probleme similare⁴³.

50. Curtea a mai amintit că și natura și severitatea sancțiunii aplicate sunt factori care trebuie luați în considerare, atunci când se analizează proporționalitatea unei ingerințe⁴⁴. Raportat la circumstanțele prezentei cauze, Curtea a reținut că procedurile interne nu au urmărit aplicarea unei sancțiuni penale, ci doar obținerea unui ordin de suspendare, în măsură să împiedice expunerea de către asociația petentă a șapte afișe individualizate. În fine, Curtea

⁴⁰ A se vedea, comparativ, *Verein gegen Tierfabriken Schweiz*, ibidem.

⁴¹ A se vedea, comparativ, *Hoffer și Annen*, cit. supra, §48; *Rekvényi c. Ungaria* [MC], nr. 25390/94, §§46 et seq., CEDO 1999-III.

⁴² A se vedea *Hoffer și Annen*, ibidem.

⁴³ A se vedea, comparativ, *Müller c. Elveția*, 24 mai 1988, §36, Series A no. 133.

⁴⁴ A se vedea, *inter alia*, *Ceylan*, cit. supra, §37; *Annen II c. Germania* (dec.), nr. 2373/07 și 2396/07, 30 martie 2010.

a subliniat că petenta nu a dovedit că nu ar fi avut la dispoziție alte mijloace prin care să atragă atenția publică asupra protecției animalelor.

51. Pentru considerentele expuse mai sus și, mai ales, având în vedere atenția cu care instanțele interne au analizat cauza, Curtea a admis că ordinele de suspendare pronunțate împotriva asociației petente reprezintă mijloace proporționale de protejare a drepturilor reclamanților referitoare la personalitate. Prin urmare, Curtea a statuat, în unanimitate, că *nu s-a produs o violare a art. 10 din Convenție*.

52. Asociația petentă a invocat în fața Curții și violarea dreptului său protejat de art. 6 §1 din Convenție, pe motiv că instanțele naționale și-au întemeiat argumentele, în mod arbitrar, pe o falsă evaluare a stării de fapt și că nu au ținut cont de jurisprudența relevantă a Curții Federale Constituționale. În fine, petenta a invocat și violarea art. 14 din Convenție, pe motiv că a fost stigmatizată ca antisemită.

53. Având în vedere materialul cauzei aflat la dispoziția Curții, și în limita în care aceste elemente ale plângerii intră în competența sa, Curtea a statuat că ele nu creează aparența unei violări a drepturilor și a libertăților consacrate în Convenție sau în Protocoalele sale. De aceea, Curtea a considerat că această parte a plângerii este în mod manifest nefondată și că se impune a fi respinsă, în temeiul art. 35 §3 (a) și 4 din Convenție.

Opinia concurentă a Judecătorului Zupančič, la care a achiesat și Judecătorul Spielmann

1. Firește, suntem de acord cu soluția acestei cauze. Totuși, ne diferențiem de motivarea majorității, așa cum este ea reflectată, în esență, de §49 al hotărârii, unde se afirmă că impactul pe care îl produce exprimarea unei opinii, asupra drepturilor privind personalitatea ale unei altei persoane, nu pot fi izolate de contextul istoric și social în care s-a făcut acea afirmație, iar o referire la Holocaust trebuie privită și în contextul specific al trecutului german.

2. Desigur, acest lucru este foarte adevărat, dar sugerează totuși că instanța europeană ar putea fi de acord cu ideea nesanționării unui astfel de comportament, atunci când „contextul istoric și social” ar fi diferit.

3. Distinct de acest aspect, adevărata problemă constă în relativizarea unei utilizări inacceptabile a libertății de exprimare. Chiar dacă se au în vedere doar aparențele, această relativizare se află doar la un pas de o declarație discriminatorie de tip nazist. Nu trebuie decât să ne imaginăm că afișul a fost conceput dintr-o perspectivă opusă; de aici se ajunge ușor la percepția inversă, potrivit căreia prizonierii din spatele sârmei ghimpate trebuie comparați cu porcii din spatele gratiilor. Dacă acesta este genul de afirmații protejate de libertatea de exprimare, atunci este greu de înțeles ce anume nu intră în sfera libertății de exprimare.

4. Relativizarea la care m-am referit mai sus este foarte problematică, dintr-un punct de vedere aparent „democratic”, în care totul este permis pentru că totul este relativ și totul este, metaforic, de vânzare. Oamenii nu au decât opinii, dar le lipsesc convingerile, ca să nu mai vorbim de curajul convingerilor lor. Diferența dintre bine și rău, dintre ceea ce este corect și ceea ce este în mod evident eronat devine astfel o chestiune de opinie, ca și cum persoane rezonabile ar putea să aibă în mod rezonabil păreri diferite cu privire la un anumit subiect.

5. Aici am putea lua o pauză, pentru a ne întreba dacă persoane rezonabile ar putea într-adevăr, să aibă păreri diferite cu privire la comparația, inacceptabilă și foarte dezgustătoare, dintre porci, pe de o parte, și prizonierii de la Auschwitz sau dintr-un alt lagăr de concentrare,

pe de altă parte. Cu câteva decenii în urmă, chiar și în context american, acest tip de *Denkexperiment* nu ar fi putut conduce decât la o soluție nefavorabilă petentei, pentru că în urmă cu câteva decenii era de neconceput ca niște persoane rezonabile să aibă păreri diferite asupra problemei din această cauză.

6. Se pare că lucrurile s-au schimbat atât de mult, încât Curtea Constituțională Federală din Germania și Curtea noastră pot totuși să afirme că o astfel de comparație este inacceptabilă, dar numai în contextul unei țări care poartă un stigmat istoric în legătură cu lagărele de concentrare.

7. Așa cum se arată în §48, Curtea Constituțională Federală a menținut concluzia instanțelor inferioare potrivit căreia campania publicitară a banalizat soarta victimelor Holocaustului, iar onoarea personală a reclamanților a fost foarte grav violată. Noi, pe de altă parte, suntem ceva mai „flexibili” și susținem doar că drepturile referitoare la personalitate (*Persönlichkeitsrechte*) nu pot fi desprinse din contextul social în care a fost făcută afirmația de tip afiș și, mai mult chiar, apreciem că referirea la Holocaust trebuie să fie privită, la rândul ei, în contextul specific al trecutului german.

8. Curtea Constituțională Federală Germană nu a analizat problema din perspectiva normei constituționale referitoare la demnitate, iar acest lucru a fost explicat prin motive de ordin tehnic; totuși, există o diferență vizibilă între cele două hotărâri. Prin urmare, este greu de spus dacă, în ipoteza în care ar avea loc un astfel de atentat, Curtea Constituțională l-ar considera incompatibil cu demnitatea umană. În ce ne privește, nu avem nici un dubiu că va proceda în acest mod.

9. Dacă lucrurile ar sta într-adevăr astfel, poziția adoptată de Curtea Constituțională internă ar fi, într-o măsură mult mai mare decât atitudinea noastră, o chestiune de principiu, ceea ce înseamnă că în contextul național german decizia nu s-ar lua în termenii unei probleme de relativizare culturală. Pe de altă parte, implicația nefericită pe care o conține propria noastră atitudine pare a fi ideea că același tip de „libertate de exprimare” ar fi evident acceptabil în context austriac – ca să nu mai vorbim de alte țări, de la Azerbaijan, în est, până la Islanda, în vest.

10. În plus, de vreme ce hotărârea pronunțată în această cauză va deveni precedent – mai puțin în situația în care cererea ajunge la Marea Cameră –, ea va avea forță juridică obligatorie pentru toate celelalte state, desigur în sens negativ, cu excepția Germaniei. Pentru că ceea ce este inacceptabil în Germania, nu mai este inacceptabil și în Austria sau în alte țări. Nu credem că o astfel de analiză ar trece ca acceptabilă și că ar fi confirmată, dacă Marea Cameră ar ajunge să se pronunțe în cauză.

11. Dacă revenim la tema inițială și analizăm diferențele dintre perspectiva principială și cea relativistă, ne putem aminti, tangențial, de distincția lui H.L.A. Hart, dintre norme prescriptive, pe de o parte, și norme instrumentale, pe de altă parte.

12. Deoarece normele instrumentale se referă la norma prescriptivă, ele sunt în acest sens relative, în timp ce norma prescriptivă este, prin opoziție, categorică și, acest sens, absolută.

13. În acest punct ne amintim de imperativul categoric al lui Immanuel Kant. În opinia lui, fiecare ființă umană trebuie tratată ca un scop în sine. Această idee coincide, probabil, cu conceptul constituțional german al demnității.

14. Dar atunci când ființe umane aflate într-o suferință groaznică și într-o degradare totală sunt comparate, ca în această cauză, cu găini și cu animale, pentru a pleda în favoarea unei dezvoltări, altfel legitimă, a drepturilor animalelor, nu mai suntem pe o poziție de unde să putem susține că ființele umane din acele fotografii sunt tratate ca un scop în sine.

15. În mod evident, acele ființe umane aflate într-un lagăr de concentrare – nu doar evrei, ci oameni de toate naționalitățile -, sunt tratate în cauză ca un instrument pentru dezvoltarea drepturilor animalelor. De vreme ce imaginea lor este atât de instrumentalizată, sunt sigur că mai rămâne puțin din demnitatea lor umană, chiar și în contextul dreptului constituțional german.

16. Distincția lui Hart între norme prescriptive, pe de o parte, și norme instrumentale, pe de altă parte, este de fapt o analogie cu distincția dintre normele imperative categorice ale lui Kant, pe de o parte, și norme mai puțin categorice, pe de altă parte.

17. Prin urmare, într-un limbaj juridic simplu, întrebarea este unde tragem linia? Aceste imagini ar fi tolerabile în Azerbaidjan sau în Islanda, sau în Austria, sau ar fi inacceptabile?

18. Într-adevăr, aceasta este o problemă legată de varii standarde culturale, care ar putea să fie împărtășită sau nu în oricare dintre cele 47 de contexte culturale diferite. În schimb, Curtea Europeană a Drepturilor Omului se află pe o poziție de unde ar putea alege să expedieze chestiunea în zona așa-numitelor marje de apreciere.

19. În această logică, ceea ce este acceptabil în orice alt stat ar putea fi inacceptabil în Germania etc. Așa cum observăm, acesta este pur și simplu un alt tip de relativizare a aceleiași probleme, mai exact a propriului nostru refuz de a trasa linia de demarcație. Așa cum ar fi spus Judecătorul Frankfurter de la Curtea Supremă a Statelor Unite, ar fi greu de găsit ceva mai șocant pentru conștiința umană.